

ChristenUnie

ZORG VOOR EIGEN ENERGIE



Actieplan Lokale Energie

Notitie Tweede Kamerfractie
november 2011

Inleiding

Voor het eerst sinds de uitvinding van dieselgenerator is het mogelijk om bij de mensen thuis efficiënt elektrische energie op te wekken, bijvoorbeeld door middel van zonnepanelen. Deze decentrale energie biedt grote kansen en voordelen voor mens, milieu en economie. Een keus voor decentrale energie zorgt voor een robuustere energievoorziening, in vrijwel alle gevallen voor reductie van CO₂-uitstoot en voor een impuls aan innovatie en bedrijvigheid. Deze notitie vat samen welke maatregelen de overheid zou moeten nemen om de invoering van decentrale energie te bevorderen. De notitie richt zich grotendeels op elektriciteitsopwekking, maar heeft ook tot doel om energiebesparing in brede zin, zonthermische techniek en warmtepompen te stimuleren.

De keuze om zelf energie op te wekken ligt primair in handen van de burgers en bedrijven. Consumenten en ondernemers zullen echter niet in decentrale energie investeren als ze niet weten waar ze aan toe zijn. Zeer belangrijk is daarom het dat er een helder wettelijk en financieel kader komt en dat er wordt gezorgd voor een slimme infrastructuur. Verder is zo min mogelijk administratieve inspanning nodig en moet de burger een helder beeld krijgen van de mogelijkheden van decentrale energieopwekking.

Een hardnekkige misvatting is dat de nieuw ontwikkelde duurzame technieken nog niet klaar zijn voor grootschalige invoering, omdat ze niet rendabel zijn. Zonne-energie, WKK-installaties en vele andere technieken zijn soms al rendabel zonder subsidie met een redelijke terugverdientijd. Waar de mentaliteit omtrent duurzaamheid eerst was: "We zitten allemaal in hetzelfde schuitje." Is het nu: "Zorg dat je de boot niet mist!"

Esmé Wiegman - Van Meppelen Scheppink

Tweede Kamerlid ChristenUnie

Beloofde voordelen

Decentrale energie biedt veel voordelen. De belangrijkste zijn:

1. Minder CO₂ en meer duurzame energie – Per opgewekte eenheid energie wordt er bij decentrale opwekking in verreweg de meeste gevallen minder CO₂ uitgestoten. Verder zijn de meeste decentrale technieken hernieuwbaar en duurzaam.
2. Een robuust en betrouwbaar netwerk – Het maakt niet uit als er een decentrale installatie uitvalt, in het netwerk zullen op termijn altijd installaties zijn die de energieproductie tijdelijk over kunnen nemen. Als er een Smart Grid geïnstalleerd is, zal zelfs de vraag naar energie afnemen, waardoor de energieproductie niet eens overgenomen hoeft te worden.
3. Veelzijdigheid en innovatie – Er is een breed scala aan technieken beschikbaar om lokaal energie op te wekken. Waar de ene techniek niet toe te passen is, neemt een andere techniek het over. Dit bevordert niet alleen de innovatie, maar spreidt ook de impact op het milieu en vermindert de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen.
4. Nieuwe economische kansen – fossiele energie is eindig, de economie zal moeten omschakelen. Decentrale energie is onderdeel van de nieuwe duurzame economie die volop in ontwikkeling is. Nederland kan een nog grotere rol spelen op hightech-gebied.

2 Aanbevelingen

Dit hoofdstuk bevat aanbevelingen om de kansen van decentrale energie te benutten en de infrastructuur klaar te maken, zowel technisch als politiek.

Steun klein, niet groot

De energiesector staat op een splitsing en kan twee kanten op. Nu is onze wet- en regelgeving vooral gericht op grootschalige centrale opwekking van energie. We kunnen ook kiezen voor een verschuiving naar het decentraal opwekken van energie. Maatschappijen met grote energiecentrales hebben geen belang bij een infrastructuur en wetgeving die decentrale opwekking mogelijk maakt. Sterker nog, energiemaatschappijen zien als gevolg van decentrale energieopwekking hun afzetmarkt kleiner worden. De overheid zal moeten kiezen en kiest nu voor groot. Hoewel er officieel geen subsidie wordt gegeven aan grote energiemaatschappijen, strijken zij wel belastingvoordelen op, waardoor (grijze) energie eigenlijk te goedkoop kan worden aangeboden.¹ Hierdoor wordt het 'gat' met duurzame energie kunstmatig groot gehouden (de onrendabele top).

Bouw de indirecte subsidies aan de energiemaatschappijen geleidelijk en verantwoord af.

De huidige wetgeving is specifiek gemaakt voor centrale energie en zal moeten worden omgevormd om een groter aandeel decentraal mogelijk te maken. Een voorbeeld is dat energiemaatschappijen verantwoordelijk zijn voor een juiste afstemming tussen vraag en aanbod, de zogenaamde 'program-maverantwoordelijkheid'. De energiemaatschappijen moeten extra kosten maken, omdat ze om het verschil tussen vraag en aanbod te dragen extra capaciteit op het net moeten kopen die nooit gebruikt zal worden. Deze regel is te handhaven bij een grote hoeveelheid centrale energie, maar zal moeten worden hervormd als het aandeel decentrale energie groter wordt.

Een ander voorbeeld is de handel van teruggeleverde energie. Nu wordt de energieleverancier 'gedwongen' om de teruggeleverde energie te kopen, maar is dit systeem wel houdbaar als het aandeel decentraal groeit?

Maak de wetgeving klaar voor decentrale energie, zorg voor een goede verdeling van investeringskosten, transporttarieven en verantwoordelijkheden tussen alle typen producerende partijen.

De ChristenUnie is voorstander van het principe 'De vervuiler betaalt.' Grijze stroom, gewonnen uit fossiele brandstoffen, is per opgewekte eenheid energie vaak nog goedkoper dan duurzame energie. Naar verwachting zal groene stroom uiteindelijk goedkoper worden, maar laat dit effect nog een tijdje op zich wachten. Om al enige ervaring te krijgen met duurzame energie en om Europese doelen te halen is het belangrijk dat de overschakeling in de beginfase ondersteund wordt. Ooit was de energiebelasting bedoeld om duurzame initiatieven te financieren. Toen duurzame energie sneller dan verwacht goedkoper werd, is de energiebelasting een heffing geworden, in plaats van een sturingsinstrument.

Maak van het emissiehandelsstelsel (ETS) een effectief mechanisme om kosten van vervuiling in de prijs op te nemen. Een te lage CO₂-prijs en/of een te hoog emissieplafond maken het stelsel ineffectief.

Introduceer een heffing op 'grijze' stroom en gebruik het geld om 'groene' initiatieven te financieren. Gebruik de systematiek van de vaste terugleververgoeding voor kleinschalige



hernieuwbare energie.

Verplicht energieleveranciers om een vast aandeel duurzame energie te leveren, zodra dit concurrerend is met niet-duurzame alternatieven. Voorkom hierbij marktmacht voor grote energiebedrijven, zorg voor gelijke kansen voor decentrale opwekking in dit systeem.

Stel langetermijndoelen

De Green Deal volgt de doelstellingen van de EU op het gebied van uitstoot en hernieuwbare energie in 2020. Er zijn enkele tussendoelen, maar er zijn geen politieke consequenties als deze niet worden gehaald. Dit maakt een inschatting van duurzame keuzes op lange termijn voor bedrijven en consumenten erg onduidelijk.

Bij andere zaken, bijvoorbeeld op het gebied van infrastructuur (MIRT), is het wél mogelijk om een lange termijn planning af te spreken. Natuurlijk zijn de toekomstperspectieven voor decentrale energie lastiger te voorspellen, maar het stellen van goede doelstellingen is zowel technisch als politiek mogelijk.

Maak een meerjarig wettelijk kader voor Duurzame Energie, dat meerdere kabinetten mee kan. Dat betekent ook duidelijkheid voor 2020 en verder.

Een probleem van de al gestelde doelen is dat er, afgezien van de doelstellingen voor 2020 voor uitstoot en hernieuwbare energie, geen consequenties verbonden zijn aan het missen ervan. Bij onderhandelingen over sancties en tussendoelen moet er rekening worden gehouden met het feit dat door het ETS-systeem CO₂-doelstellingen alleen effect hebben als ze worden afgesproken in Europees verband.

Verbind consequenties aan de al gestelde tussendoelen.

De meeste CO₂-winst valt te behalen met het besparen van energie, zoals woningisolatie. De meeste van deze maatregelen betalen zichzelf op langere termijn terug, maar worden niet genomen door gebrek aan inzicht, aanschafkosten of bureaucratie. Kiezen voor decentraal opgewekte energie is in de meeste gevallen ook een keuze voor efficiëntere energie en valt om dezelfde redenen vaak buiten de boot.

Stel een energiebesparingsdoel voor het bedrijfsleven en voor de Nederlandse huishoudens.

Schep een duidelijk financieel kader

Fiscaal

In Nederland kennen we een systeem waarin een energieconsument aan het net terug geleverde energie kan 'salderen'. Consumenten met zonnepanelen gebruiken hun zonnestroom ten eerste zelf, maar als zij op enig moment meer stroom produceren dan zij zelf verbruiken, dan leveren ze dit terug aan hun energieleverancier. De consumenten krijgen voor alle energie die ze terugleveren dezelfde prijs als ze voor de energie zouden hebben betaald, inclusief de energiebelasting en BTW. Er zijn twee limieten aan het salderen:

- Men mag niet meer salderen dan het eigen verbruik
- Men mag niet meer salderen dan 5.000 kWh

Als een consument meer stroom terug levert aan het net dan hij mag salderen, dan moet hij nog maar afwachten wat hij terugkrijgt. In de praktijk ontvangt de consument zelden een redelijke vergoeding over de boven de 5.000 kWh-grens teruggeleverde stroom.

Het is opmerkelijk dat de energiemaatschappij boven de 5.000 kWh zelf bepaalt wat voor de teruggeleverde energie wordt betaald. Het is voor de energiemaatschappijen mogelijk om deze grens te verhogen of af te schaffen, en enkele maatschappijen hebben dit ook gedaan.² Ook wettelijk is deze regeling erg onduidelijk.³

De 5.000 kWh-grens is er om de energieproducent te beschermen tegen een wildgroei van decentrale energie en om energiebelasting en BTW-inkomsten voor de staat te genereren. Energieleverancier Greenchoice heeft voorgesteld om de bovengrens van 5.000 kWh af te schaffen⁴, om zo de consument meer zekerheid te geven over het rendement van zijn decentrale installatie.

Er zijn nog teveel belemmeringen om collectief (bijvoorbeeld via een Vereniging van Eigenaren) te salderen. Productie op afstand zou bovendien voor bewoners van een appartement een uitkomst kunnen zijn. Voor particuliere energieopwekking zou dit makkelijker gemaakt moeten worden.

Uit recent onderzoek blijkt dat het aanpassen van de salderingsgrens het moment om economisch rendabel te investeren 3 tot 4 jaar naar voren haalt. Bovendien leidt het verlies aan inkomsten in energiebelasting op langere termijn niet tot verlies voor de Rijksbegroting, omdat aanpassing van de salderingsgrens ook meer bedrijvigheid en een hogere afdracht aan BTW op nieuwe installaties zal betekenen.⁵

Zorg dat de salderingsregels fors worden verruimd. Voorgesteld wordt om geen energiebelasting te heffen over zelflevering tot 100.000 kWh (voor de meter) en om tot vergaande verruiming (tot 50.000 kWh) te komen van de salderingsgrens voor kleinverbruikers.

Introduceer een Energiebesparingsaftrek voor particulieren.

Vaste terugleververgoeding kleinschalig hernieuwbaar

Hernieuwbare energie in Duitsland is voornamelijk groot geworden door één maatregel, de verhoging van het teruglevertarief (Feed-in tarief). Energiebedrijven worden bij wet 'gedwongen' om groene stroom terug te kopen tegen een vast tarief. Dit heeft geleid tot een hausse van lokaal opgewekte energie en maakt Duitsland tot leider op het gebied van duurzame energie in Europa. De wet dreigt nu

echter aan zijn eigen succes ten onder te gaan, omdat een plafond in de regeling ontbrak. Er is dus een evenwichtiger alternatief nodig.

De SDE-regeling (Stimulering Duurzame Energieproductie) is de hoofdwet die subsidie verschaft aan energiebronnen die nog niet rendabel zijn. Een probleem met de SDE+ met betrekking tot decentrale energie is dat er enkel aanvragen worden toegelaten van bedrijven en non-profit instellingen. Het is voor de burger erg omslachtig om een stichting op te richten om subsidie aan te vragen voor zonnepanelen.

Stel de SDE+ ook open voor particulieren.

Introduceer een vaste terugleververgoeding voor zelf opgewekte duurzame energie, afhankelijk te stellen van de prijsontwikkeling van traditionele energie. De onrendabele top wordt regelmatig gecorrigeerd. Op deze manier worden overwinsten voorkomen, zoals in Duitsland is gebeurd.

Revolverend fonds

Het regeerakkoord spreekt over een zogenaamd revolverend fonds voor succesvolle innovaties. Dit fonds moet dienen als een bron van krediet voor duurzame innovatie. De Green Deal geeft nog geen duidelijkheid over een revolverend fonds, maar somt hooguit bestaande fondsen op.

Maak haast met het starten van het revolverend fonds waarover in het regeerakkoord gesproken wordt. Stel het fonds ook open voor aanvragen van particulieren.

Maak de procedure zo eenvoudig mogelijk

Het grote probleem waardoor de particulier al jaren groene energie links laat liggen is het enorme papierwerk. Eén van de redenen voor het Duitse succes is dat de genomen maatregelen goed toegankelijk zijn voor particulieren. Het kabinet heeft in het regeerakkoord toegezegd procedures te vereenvoudigen, maar ziet particulieren nog wel eens over het hoofd. Ook de Green Deal is geschreven met bedrijven als uitgangspunt.

Vereenvoudig de procedures óók vanuit het oogpunt van particulieren.

Start al met het maken van wetten en procedures voor decentrale technieken die op dit moment nog in de kinderschoenen staan.

Wetten die toegepast worden op technieken werken nogal eens met een zogenaamde 'whitelist'.

Bijvoorbeeld: de modellen windturbines die op daken mogen worden geplaatst zijn netjes op een lijst gezet. Staat het model er niet bij? Dan is het verboden.

Beter is het om in wetgeving de invulling open te laten. Maak een lijst met parameters waar een ontwerp aan moet voldoen, waarna deze automatisch is toegestaan. De werkwijze van Rijkswaterstaat kan hierbij als voorbeeld dienen.

Stel wetten en eisen op vanuit een innovatief uitgangspunt. Stel doelvoorschriften aan de installaties en laat de invulling vrij.

Maak lokale netten en de slimme meter geschikt

De doelen rondom warmtepompen, zonnepanelen en elektrische auto's, zijn alleen haalbaar als het elektriciteitsnet ingrijpend wordt aangepast. Het net is momenteel ingericht als eenrichtingsstraat, wat koppeling van decentrale vraag (huishoudelijke apparaten en elektrische auto's) en aanbod (zonnepanelen, WKK) onmogelijk maakt. Door de groei van decentrale energieopwekking moet het huidige energienet worden herontworpen. Het Smart Grid is een verzamelnaam voor allerlei 'slimme' oplossingen die de distributie van energie verbeteren door middel van informatietechnologie. De technieken om de infrastructuur geschikt te maken voor decentrale energievoorziening hebben zich op kleine schaal al bewezen.

De invoering van de zogenaamde 'slimme meter' zet een belangrijke stap. Op 1 januari 2012 zullen de eerste slimme meters geïnstalleerd worden. Op 1 januari 2014 zullen de eerste grootschalige proeven van start gaan.

Koppeling van vraag aan aanbod is pas optimaal mogelijk met een zogenaamde continu variabele energieprijs. NTA 8130, de NEN-norm opgesteld voor slimme meters, maakt de meters niet expliciet geschikt voor een continu variabele energieprijs. De leverancier zal naar verwachting niet vanzelf de mogelijkheden inbouwen voor teruglevering voor een continu variabele energieprijs, omdat dat niet in haar belang is. Daarnaast registreert de huidige slimme meter alleen welke hoeveelheid elektriciteit er per tijdseenheid in- en uitgaat. Als een continu variabele energieprijs niet tot standaard wordt verheven, is het mogelijk dat de slimme meter opnieuw vervangen moet worden voordat we echt kunnen spreken over een 'slim energienet'.

Zorg voor ontwikkeling van meters met continu variabele energieprijs.

Zorg dat de meters die op 1 januari 2014 grootschalig geïnstalleerd gaan worden geschikt zijn voor een continu variabel elektriciteitstarief.

Maak van noodzakelijke verzwaring van netten in woonwijken een speerpunt.

Investeer in onderzoek, projecten en bedrijven

Het investeren in bedrijven, projecten en onderzoeken die zich bezighouden met duurzame energieopwekking betaalt zichzelf terug. Als voorbeeld dient de industrie die zonnepanelen ontwikkelt. Met investeringen in universiteiten kan worden bereikt dat er nieuwe technieken ontwikkeld worden die een hogere efficiëntie bieden. Daarnaast bieden investeringen in bedrijven en projecten de mogelijkheid om deze technieken ook beschikbaar te stellen aan de eindgebruiker.


Profileer decentrale energie als een aanzienlijk onderdeel van het Topgebied Energie.

Stimuleer een thuismarkt voor decentrale toepassingen in Nederland, om innovatieve energieopwekking een kans te geven.

Informeer de burger

Mogelijkheden isolatie en decentrale energieopwekking

Veel burgers zijn niet op de hoogte van alle mogelijkheden van decentrale energieopwekking en isolatie, terwijl zij wel interesse hebben in duurzame energie en energiebesparing. Er is winst te behalen door het



benutten van contactmomenten met de overheid om informatie hierover te verstrekken. Als er bijvoorbeeld een vergunning aangevraagd moet worden voor de verbouwing van een dakkapel, is het voor de gemeente eenvoudig om een brief toe te voegen met de mogelijkheden om het dak te gebruiken voor energieopwekking. Bovendien gaan netbeheerders vaak verschillend om met aansluiteseisen van decentrale opwekking.

Laat gemeenten een standaardbrief over de mogelijkheden op het gebied van decentrale energieopwekking overhandigen of versturen bij vergunningaanvragen en bij inschrijving van een verhuizing in de gemeentelijke basisadministratie. Ga hiervoor in overleg met de VNG.

Laat netbeheerders onderling afspraken maken over eenduidige aansluiteseisen en communicatie over zelflevering.

Inzicht in energielabels

Via www.ep-online.nl kunnen energielabels per woning worden ingezien. Hiermee is het echter niet mogelijk om snel te zien hoe een woning presteert ten opzichte van andere vergelijkbare woningen in de wijk. Door dit inzichtelijker te maken worden huiseigenaren gestimuleerd om hun woning energiezuiniger te maken.

Maak het mogelijk energielabels op te vragen op postcodegebied.

Stel de database van energielabels ook beschikbaar via een Application Programming Interface (API) zodat de informatie over het energielabel ook door ontwikkelaars aan andere tools kan worden gekoppeld zoals bijvoorbeeld Google Maps.

Inzicht in energieverbruik

Energie in beeld (www.energieinbeeld.nl) is een betaalde applicatie voor gemeenten van Liander en Enexis die een visuele weergave weergeeft van het energieverbruik in een gemeente. Dankzij kleurvakken kan precies worden gezien welke gebieden veel energie verbruiken en welke weinig. Vanwege privacy zijn geen gegevens op individueel niveau zichtbaar, maar uitsluitend op postcode- en buurniveau. Energiebedrijven zouden op de energienota wel informatie kunnen verstrekken aan hun klanten over het energieverbruik van de woning in relatie tot het gemiddelde, laagste en hoogste verbruik in het postcodegebied of de wijk. Zo worden burgers meer bewust gemaakt over hun energieverbruik zonder dat dit ten koste gaat van de privacy.

Ga in overleg met energiebedrijven om op de jaarlijkse energienota informatie toe te voegen over de verhouding tussen het energieverbruik van de klant en het energieverbruik in het postcodegebied of de wijk.

3 Nawoord

Huur afhankelijk van energieprestatie

Het woningwaarderingsstelsel is recent aangepast om de maximale huur meer afhankelijk te maken van de energieprestatie van woningen. Daarbovenop is echter een maatregel gekomen waardoor huurwoningen maximaal 25 extra punten krijgen in schaarstegebieden. Het effect van de maatregel om meer punten te geven voor een hogere energieprestatie wordt hierdoor verminderd.

Stel de maximaal 25 extra punten in schaarstegebieden mede afhankelijk van de energieprestatie, door deze bijvoorbeeld alleen toe te staan als tenminste energielabel B is bereikt.

Met deze notitie hoopt de ChristenUnie decentrale energie hoog op de politieke agenda te zetten. Als we de weg vrijmaken voor lokale energie, betekent dat een groei in bedrijvigheid en in het aandeel hernieuwbare energie.

Ik wil mijn dank uitspreken voor de bijdrage van de studentenwerkgroep uit Delft, die aan de notitie heeft meegeschreven. De groep bestaat uit Werner van Westering (werkgroep leider en eindredacteur), Matthijs Rebel, Piet-Jan Spaans, Bert van Meeuwen, Ruben Verboon en Sietse Bolt. Allen zijn zij lid van de Delftse christelijke studentenvereniging C.S.R. Delft. Door politieke interesse en technische achtergrond willen zij middels een werkgroep van hun studentenvereniging een bijdrage leveren aan de onderbouwing van de politieke standpunten van de ChristenUnie. Deze vereniging heeft geen officiële banden met de ChristenUnie, maar draagt haar wel een warm hart toe.

Tot slot is gebruik gemaakt van diverse bronnen, naast de voetnoten die in het document staan vermeld.

- Rijksoverheid.nl
- Diverse docenten van de TU Delft – Dr.Ir. G. Korevaar (ecologisch ontwerp), prof.dr. M. Zeman (Zonnecellen), Dr.Ir. W.A.A.M. Bierbooms (Windenergie)
- "Green Deal - Financing Green Deals" (De Groene Zaak, 2011) http://www.degroenezaak.com/upload/documents/GD_financiering_DEF_0611.pdf
- "Nationaal Actieplan Zonnestroom" (Kema, 2011) <http://www.kema.com/nl/Images/Nationaal%20Actieplan%20Zonnestroom.pdf>
- ChristenUnie-notitie - Elektrisch vervoer, stroomstoot in het transitietraject

Voetnoten

- http://www.ce.nl/publicatie/overheidsingrepen_in_de_energiemarkt/1159
- <http://www.persberichtonline.nl/2011/05/eigenaren-van-grote-zonnestroom-installaties-kunnen-vanaf-nu-wel-onbeperkt-salderen/>
- <http://dewiki.nl/index.php/Salderen#Zekerheid>
- <http://www.greenchoice.nl/blog/post/2011/02/23/Zelf-opgewekte-energie-onbeperkt-afstrepen-achter-de-meter-is-goed-voor-groen-wat-vind-jij.aspx>
- Ecofys (2011), "Verruimen salderingsmogelijkheden voor hernieuwbare energie; Wat is de impact op economische groei en overheidsinkomsten?", Ronald Franken en Timme van Melle, november 2011

Fractie ChristenUnie Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

T : 070-3183057
F : 070-3183936
christenUnie@tweedekamer.nl